

M. Farkaš*
10 000 Zagreb

Inverzija prirodnog zakona unutar svjesnog uma

Uvod

"Pojavljuje li se kaos u stvarnom svijetu?... U stvarnom svijetu nikakva se matematika ne pojavljuje. Ona samo modelira stvarni svijet na koristan način." (Stewart I., 2013).¹ Znanost se rukuje s prirodom i njeguje njezine zakone, vidi njihov "zašto" i "kako", te pita "što ako?". Znanost je u principu metaigra, što znanstvenike prema tome čini metaigračima. Industrija, medicina, inženjerstvo te život koji poznajemo produkti su te metaigre. Igrati igru iza igre znači znati baratati pravilima i provlačiti ih kroz vlastitu ušicu igle, vlastiti filter. Ulaže se u uređenje reda kako bi nastao još bolji ili se ruši postojeći kako bi se iz kaosa dobio potencijal za ponovno uređivanje. Red i nered protagonisti su svemirske jednadžbe na suprotnim polovima; a koji će od njih dominirati, ovisi oduzimamo li ili dodajemo energiju u bilancu. Bilo kako nam drago, priroda će svakako naplatiti svoj svojevrsan danak, porez na unos promjene, onemogućavajući pri tom nastajanje presedana – dobivanje apsolutne promjene, odnosno maksimalnog iskorištenja.² Isti princip, drugog zakona termodinamike, preslikat će se na djelovanje i karakter čovjeka, simbolizirajući zdrav odnosno nezdrav tijek morala.

Razrada

U svakom procesu, osim željenog produkta – čistog rada, dobiva se i onaj beskoristan nusprodukt koji se rasplina u Svemir u vidu topline. Taj energetski nusprodukt smanjuje efikasnost procesa, stoga tvrdimo da ne možemo biti 100 % učinkoviti. Toplinski nusprodukt možemo još slikovito nazvati i porezom ili dankom koji priroda grabi tijekom svake konverzije, a on se troši na neke, nama besmislene, nusreakcije. Danas je to svojevrsna valuta u inženjerstvu, znanosti, ali i životu općenito; valuta proizašla iz potrebe prirode da "grabi" pri čemu se sustav uvijek, u globalu, uneredi, i potrebe čovjeka da potroši manje, a dobije čim više. I to jest poanta inženjerstva – platiti prirodi čim manji danak, a više iskoristivog produkta ostaviti za sebe. Zanimljivo je da, kad bi nam priroda omogućila besplatne, neoporezive procese, riješili bismo vječno pitanje dobivanja energije i izradom perpetuum mobilea bezbrižno nastavili vlastitu rapidnu progresiju. No to nikada neće biti tako jer je priroda rekla: "quid pro quo" – uz, ajmo reć, mogućnost cjenkanja – pa smo eto ipak osuđeni na hrvanje s tom velesilom.

Čovjek je, baš kao i priroda, mehanizam, no on je ipak kompleksan splet fizikalno-emocionalno-mentalnih simpatikusa i parasimpatikusa kojem je podarena slobodna volja. Kada produkt čovjekova mehanizma prestaje biti u skladu s prirodnim mehanizmom ili bolje reći prirodnim tokom energije? Može li naš ljudski moral povratiti već nastalu narušenu ravnotežu?

Dijelimo planet s još najmanje 7,5 milijardi ljudi; umova, kompleksnih spletova krvi, žila i emocija. Neki od njih odabrali su shvaćati svoj život bitnijim od života onog drugog spleta pored sebe. Možda čak život tog drugog uopće niti ne poima vrijednim življenja. Moglo bi se reći kako će on uzeti više za sebe nego što treba, a da taj zagrabljeni višak neće dobronamjerno podijeliti u humanitarne svrhe. Možda takav primjerak bitnije rase smatra da je on u pravu više nego ostali. Kad on barata prirodnim zakonima, on ih zapravo u onom najjednostavnijem bitku ne prepoznaje kao integralni dio vlastite svijesti – svojevrsne vlastite moralne vertikale. Ono što taj čini, prema drugom zakonu termodinamike, jest da konstantno povlači energiju iz sustava i okoline te teži apsolutnom kaosu. Time strogo njeguje entropijsku stranu jednadžbe i ne doprinosi stvaranju prirodnog spontanog toka, kao što niti ne živi s njim u harmoniji. No svaka akcija ima svoju protutežnu reakciju, stoga će okolina "suprotnog toka" reagirati stvarajući pobunu, revolt, bunt, inat, alternativu ili u krajnjem slučaju rat, rezultirajući rebalansom. Reakcija mora, na neki način, biti impulsivna i agresivna ne bi li mogla pratiti intenzitet antagonističkog djelovanja. I to bi uistinu bio potreban odgovor. Premda, ona se ne mora nužno desiti jer pobunjenici mogu odabrati ostati pasivizirani, pa ne dosežu potrebnu koncentraciju kritične mase koja je potrebna da bi pobuna "prevagnula" njima u korist. Na pitanje postaje li rebalans zapravo njihova odgovornost, možemo odgovoriti da to ovisi o razini na kojoj osjećaju bol nepravde, odnosno osjećaju li je uopće, i suosjećaju li s onima koji je osjete najjače. Sve se spontano svodi na polje suosjećanja, te ono sada ima potencijal postati najviša i najmoćnija ljudska sila upravo zbog toga što će pobuditi i djelovati kao inicijator, katalizator i propagator, a i terminator pobune, postavljajući u konačnici uvjete rebalansa. Odgovor je da, da – imaju odgovornost izvojevati kolektivni benevolentni rebalans. Zbog čega? Čovjek koji ima više znanja od drugog ima moralnu obvezu istome pružati pomoć kad ovaj zapne. Tako bi se barem trebao spontano kretati prirodni tijek energije – iz područja višeg u područje nižeg.

Postavljanje vlastitog moralnog kompasa zahtijeva rad na vlastitim principima te završava promjenom, na što se ponovno može primijeniti drugi zakon termodinamike. Promjena dolazi nakon savladavanja vlastitih otpora kako bi urušili vlastite paradigme i stvorili nove. Čini se, naime, da u ljudi moćan faktor predstavljaju njihova uvjerenja. Ponekad su ona čimbenici koji uskraćuju stupnjeve slobode, to jest, pružaju otpor promjeni konstrukta. Um želi ostati u tom konstruktu koji je već sagradio, ne želi ga rušiti i mijenjati jer je za njega to skup i nepotreban proces. Iz tog će razloga upotrijebiti sva moguća sredstva da pruži otpor prema promjeni. Lijep je primjer takvog otpora kognitivna disonanca.³ U procesu promjene naš um nije u stanju spontanog, na njega mora djelovati sila kako bi se ti unutarnji otpori nadjačali i kako bi se dosegla energija aktivacije s čijeg ćemo vrha zapravo saznati gdje je stabilnije mjesto i da smo već na putu ka njemu. Napon ili motivacija koja će potaknuti struju za prženje starih, vlastitih uvjerenja često leži u htijenjima da postanemo stabilniji nego što smo bili i saznanjem da bolje uopće i postoji. Da bi čovjek aktivi-

* Maja Farkaš
e-pošta: majafarkas1994@gmail.com

rao to iskonsko htijenje, mora za to postaviti uvjete, odnosno biti u stanju pojmiti svoje trenutačno stanje i relativizirati o potencijalnom, kritički sagledati vlastite obrasce i zatim kroz to shvaćanje progledati. Poanta jest da je naš um racionalan i da će vrlo rado popiti racionalnu vodu ako ju je samoanaliza sadržala. Dakle, na taj način počinju promjene, prihvaćanjem, a zatim slijedi multiplikacija spoznaja i saznanja, um uči nove stvari.⁴

Stanica neće izvršiti diobu ako staničnoj membrani nedostaje nekoliko molekula fosfolipida. Energiju će, najprije, trošiti na popravak te membrane kako bi se uvjerila i osigurala da svakoj sljedećoj, diobom nastaloj stanici, omogući barem isto, ako ne i bolje. Tek nakon što je održala postojeću stanicu i sve njezine fundamente, može krenuti putem multiplikacije. Prioriteti su jednostavni i idu logičnim redoslijedom, priroda ne preskače korake.⁵ Ona ne mora sa svakom svojom diobom mijenjati čitavu paradigmu svojeg postojanja jer ne poznaje drugi izbor, izgovor ili uvjeravanje da je ipak sve u redu, ne rasipa energiju, ona samo teži optimumu uz minimalan trošak s konačnim ciljem da izvrši diobu u što boljem stanju. Priroda se pobrinula da je sve njezino iznimno ekonomično.

Postoji li uopće u prirodi nešto što ne uzima danak? Budući da materija to brani, mora se izmisliti. Ili na neki način odabrati. Mora se spomenuti da priroda uvijek, kada igra sama protiv sebe, optimalno iskorištava energetske uloge koji koristi za ostvarivanje rada. Čovjek u svojoj fizionomiji je isto to sposoban nesvjesno raditi ili, bolje rečeno, njegova priroda to odrađuje za njega. Ljudi su shvatili značenje učinkovitosti kao koncepta, stoga su razvili znanost i inženjerstvo. Kako god, perpetuum mobile priroda nikako ne može koncipirati, barem ne u svojoj materijalnoj naravi, dok ga je čovjek ipak sposoban i koncipirati i u neku ruku provoditi. U teoriji, perpetuum mobile moguć je kada se pri spontanom toku energije s jedne strane na drugu, ne odvija niti jedna popratna radnja koja uzrokuje beskorisno rasipanje energije. To je nadalje, u teoriji, moguće samo pri infinitezimalnim izmjenama "dobara" s jedne strane na drugu, što bi zahtijevalo beskonačno sporo odvijanje neke radnje u realnosti – zato je perpetuum mobile u prirodi presedan. Priroda ga onemogućuje stavljajući u jednadžbu kinetiku, tj. dinamiku odvijanja toka što je posljedično gradijentu nastalog zbog svih varijeteta stanja koje materijalni tok može isprobati i ostvariti. Čovjek sam bira svoju dinamiku života i svoju razinu perceptivnosti. Perceptivniji čovjek odabrat će sporiji tijek realnosti, budnost i prisutnost u svakom procesu. To će mu dati sposobnost proširenja svoje matrice poimanja realnosti, što će mu nadalje dati mogućnost da se u potpunosti integrira i pomiri sa samim sobom. Kao takav doprinosit će više nego što uzima, neće dolaziti u iskušenja ega koji će potom rasipati energiju, on zapravo postaje organ vida i suosjećanja koji nema potrebe kompenzirati svoje emocije ili komplekse jer je već odavno integriran i cjelovit. On je tada u apsolutnoj harmoniji s prirodnim moralom. On odbacivanjem nekih spontanih unosa, poduprtim glađu taštine, postaje suosjećajan. Odupire se liniji spontanog toka tako da odabire ono što je bolje za onog pored. Iako ćemo i mi jed-

nom morati platiti ultimativni danak prirodi, jer naprosto moramo umrijeti, i što će nas priroda ionako nadvladati, kao ljudski rod moramo postaviti imperativ da moral i srce moralno sazriju i da prepoznamo da je zapravo empatija sila vrijedna življenja; sila zbog koje ćemo odabrati krenuti putem jačeg otpora umjesto već dobro utabane linije slabijeg. Shvaćate li? Priroda se kreće sponatano linijom slabijeg otpora ostvarujući pri tome svoje optimume i ravnoteže, a mi ljudi, našim izborom da se krećemo linijom jačeg otpora, tek prihvaćajući poniznost ponukanu empatijom, ostvarujemo taj optimum i ravnotežu. Odvija se inverzija prirodnog zakona unutar svjesnog uma. Bez toga, sve može prestati imati smisla. Prirodi je sasvim svejedno hoćemo li ili ne doći do moralno ispravnih rješenja u društvu, znanosti, medicini, okolišu itd., ali ljudima ne, jer imamo kapacitet da nadvladamo same sebe, da stvorimo perpetuum mobile u nama samima i da nastavimo rasti i razvijati se u svim smjerovima danih nam zajedničkih potencijala.

Zaključak

Igramo li igru s prirodom, moramo poštivati njezina pravila. To znači osvijestiti da će nas ona jednog dana ipak pobijediti i da iz te igre, u konačnici, ne možemo izaći. Prema drugom zakonu termodinamike, energija i materija ostvaruju spontani tok iz područja više koncentracije u područje niže. Koristan rad uvijek je popraćen (spontanom) plaćanjem danka majci prirodi. Tijek stvari u prirodi, dakle, nije samo intuitivan i logičan već je i kreativan. Prirodno čovjekovo djelovanje, ili djelovanje čovjeka u skladu sa svojim moralnim, ali ponajprije kolektivnim osjećajnim potrebama, ipak se znatno ne razlikuje od spomenutog procesa. Čovjek u svojem elementarnom, prirodnom stanju, teži razvoju, promjeni i stvaranju u skladu s dostupnim resursima, u opsegu u kojem su mu potrebni. Ljudi, međutim, ipak nisu obvezni razviti osjećaj kolektivnog suosjećanja, kao što nisu niti obvezni na istom temelju povezati se s prirodnim moralnim načelima i u tom okviru djelovati.

U prirodi je moral nepoznanica, ali je produktivnost na čelu s promjenama imperativ. S druge strane, u čovjeka su moral, ali i produktivnost, naposljetku ipak stvar izbora.

Literatura

1. I. Stewart, Kocka li se Bog? Zagreb: Jesenski i Turk, 2013.
2. URL: https://www.pfri.uniri.hr/knjiznica/documents/tehnicka_termodinamika.pdf (pristup: 31. 3. 2020.).
3. URL: <https://www.simplypsychology.org/cognitive-dissonance.html> (pristup 21. 4. 2020).
4. URL: <https://internationalopenacademy.com/campus>, NLP: The Psychology of Success (pristup: 21. 4. 2020.).
5. URL: https://www.pmf.unizg.hr/_download/repository/14obk_p13-bioloske_membrane.pdf (pristup: 21. 4. 2020.).